

APULUM, CASTRUL LEGIUNII XIII GEMINA

prof. MELANIA HANCIU

Școala Generală nr. 8, Alba Iulia

Așa cum arată interviul dr. Vasile Moga de la Muzeul "UNIRII" din Alba Iulia, debutul vieții romane la Apulum este legat de prezența permanentă (106-275) a efectivelor Legiunii XIII Gemina care, din ordinul cuceritorului Daciei, împăratul M. Ulpius Traianus, își va edifica, pe cea de-a treia terasă a Mureșului, o fortificație de tip castrum stativum.

Din informațiile unora din cei mai cunoscuți tacticieni și strategii militari romani, orice castru era considerat "un adăpost pentru învingător și un refugiu pentru cel învins", era construit după "un model unic care rămâne același și în toate circumstanțele și locurile" și, mai mult, reprezenta pentru cel care îl locuia (Miles Romanus) un "oraș improvizat".

Forma castrului de la Apulum era de veche tradiție, din timpul republicii romane, adică era pătrat cu laturile de 440 x 440 m. În evoluția sa, castrul a avut inițial o fază de lemn și pământ (epoca lui Traian), și apoi una din piatră (după domnia lui P. Aelius Hadrianus), cu blocuri paralelipipedice, extrase din carierele de calcar de la Ighiu. Un fapt istoric trebuie pomenit ca deosebit de important, anume că după retragerea stăpânirii romane din Dacia, castrul a fost readaptat la condițiile evului mediu, devenind, în intervalul veacurilor XII - XVIII, prima cetate medievală a Albei Iulia.

Cercetările arheologice din ultimele două decenii au scos în evidență câteva din elementele sistemului defensiv pe plan local: valul (Agger), zidul de incintă din blocuri așezate în maniera Opus Quadratum prinse

cu mortar hidraulic, drumul de rond al soldaților, așa numita Via Sagularis cu înregistrarea stratigrafică a unor refaceri succesive, câteva dintre barăcile ce adăposteau efectivele militare, și altele.

De-a lungul timpului, din interiorul fortificației antice au ieșit la iveală numeroase inscripții cu semnarea ofițerilor, subofițerilor (Principales) ori a soldaților legiunii, statui cu reprezentarea unora din comandanții numiți legați (Legionis), piese de echipament militar (resturi de la scuturi, piese provenind de la centiroane) și o mare cantitate de produse tegulare (cărămizi, țigle, olane) cu ștampila abreviată a unității (LEG XIII, G, GE, GEM) urmată, de cele mai multe ori de un antroponim (sunt cunoscute aproximativ 60 de asemenea nume) al unor subofițeri conducători ai cărămidăriei locale. La un moment dat se observă, în evoluția istoriei unității că ea și-a primestit efectivele din tinereții proveniți din rândul populației dacice romanizate (M. Ulpius Mucianus, spre exemplu), că a participat la toate evenimentele din viața provinciei, dar și din viața centrului urban în care se găsea, contribuind la felurite construcții (drumuri, poduri) ori la lucrările ce au vizat captarea și introducerea apei potabile în orașul de reședință.

Prezența permanentă a Legiunii XIII Gemina la Apulum a reprezentat și un puternic aport la romanizarea acestui teritoriu ce va deveni treptat, sub benefica influență a civilizației latine o veridică "copie a Romei".